

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства, економіки, виробництва потребує підготовки висококваліфікованого робітника, навчання якого здійснюється в більшості у професійно-технічних навчальних закладах освіти (ПТНЗ). У ПТНЗ здійснюється професійне навчання на першому ступені навчання, яка є продовженням профільного навчання в школі. Основою професійної підготовки в ПТНЗ є предмети професійного циклу і виробничого навчання.

Нині головним завданням у ПТНЗ є підготовка висококваліфікованих, конкурентоздатних робітників, які готуються на компетентнісній основі. Підготовка такого фахівця здійснюється протягом усього навчального процесу, шляхом використання різноманітних педагогічних технологій.

Головне завдання сучасної системи освіти – створення умов щодо здійснення якісного навчання і підготовки конкурентоздатних фахівців.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемам підготовки висококваліфікованих робітників у ПТНЗ присвячені дослідження: С. Батишева, Р. Гуревича, В. Радкевич, Н. Ничкало, О. Дубинчук, В. Кременя, І. Зязюна, О. Щербак та ін., формуванню компетентності та компетенцій: М. Дьяченко, Г. Назаренкова, Л. Сергеева, В. Петрук, А. Хуторського, В. Сластьоніна та ін., проблеми розвитку професійної компетентності досліджували Є. Андрієнко, О. Асмолов, О. Коваленко, І. Назарова та ін.

Мета статті полягає в розгляді проблеми формування мотиваційної компетентності учнів ПТНЗ у процесі здійснення теоретичного і виробничого навчання.

Виклад основного матеріалу. Нині система професійно-технічної освіти орієнтована на формування компетентностей і потребує зміни не тільки змісту предметів, що вивчаються, але й форм і методів організації та здійснення навчального процесу. Особливого значення набуває активізація пізнавальної діяльності учнів, наближення тем, що вивчаються до реального життя, пошуку шляхів розв'язання проблем, що виникають, відповідального ставлення за прийняте рішення та його реалізацію.

Запровадження компетентнісного підходу – один із шляхів підвищення якості освіти.

Компетенції – сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, які необхідні для якісної продуктивної діяльності щодо відношення до них [6, с. 115].

Компетентність – володіння компетенцією, сукупністю особистісних якостей учнів, зумовлених досвідом їхньої діяльності в певній соціальній особистісно-значимій сфері [6, с. 115].

Виділимо види компетентностей, які можна розділити на три групи:

1. Соціальні компетентності.
2. Мотиваційні компетентності.
3. Функціональні компетентності.

Розглянемо мотиваційні компетентності, які пов'язані з внутрішньою мотивацією, інтересами, індивідуальним вибором особистості (здібності до навчання, інтереси, винахідливість, навички адаптуватися і бути мобільним, вміння досягати успіхів, інтереси і внутрішня мотивація особистості, практичні здібності, вміння робити власний вибір і його відстоювати). Таким чином, компетентність передбачає наявність у спеціаліста внутрішньої мотивації до здійснення власної професійної діяльності.

Більшість педагогів вважають, що результативність навчання учнів ПТНЗ залежить

значною мірою від мотивації, що є основою їхнього успішного навчання.

Мотивація – система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [1, с. 217].

Мотиви бувають зовнішні і внутрішні. Важливим є створення освітнього середовища, за умови використання ІКТ – це інформаційно-освітнє середовище, яке має мотивувати учня до пошуку і одержання знань, умінь і навичок. Мотивованою має бути будь-яка діяльність учнів, з будь-якого предмету і виду діяльності.

Основними завданнями, проблемами, що висуваються перед педагогами є: як мотивувати діяльність з вивчення, повторення, закріплення, систематизації знань і вмінь, яким чином мотивувати розвиток навичок, пошук ідей і рішень та шляхів їхньої реалізації та ін.

Тому реалізація компетентнісного підходу в процесі навчання у ПТНЗ пов'язана з особистісноорієнтованим підходом, тому що стосується особистості учня, може бути реалізована в процесі виконання учнем певного комплексу виробничих дій. У такому навчанні формуються і реалізуються такі якості:

- самостійний розв'язок учнями навчальних проблем (на основі аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації, абстрагування та ін.);
- здійснення проблемного навчання, т.т. проблемізації навчального процесу;
- зміна і розмаїття видів, форм розумової, пізнавальної діяльності (практикуми, самостійні роботи, лабораторні і практичні роботи);
- практична діяльність (робота в проектах).

Мотиваційна сторона творчої активності розкривається в активній діяльності учнів. При цьому враховується не тільки певна мотивація до поставлених завдань, але й таке відношення, що потребує осмислення, перетворення дійсності, пошуку розв'язків певної задачі, особистої ініціативи, розв'язку творчих задач.

Виділимо умови, за яких виникає і розвивається інтерес до навчання:

1. Учень залучається в процес самостійного пошуку і «відкриття» нових знань, розв'язує задачі проблемного характеру (наприклад, робота в телекомунікаційних проектах, здійснення навчання за технологією «перевернутого» навчання).

«Перевернуте» навчання (flipped learning) – це форма активного навчання, яка дозволяє «перевернути» звичний процес навчання таким чином: учні самостійно переглядають навчальний матеріал попереднього заняття на YouTube або порталі (сайті), самостійно вивчають навчальний матеріал, а під час заняття або практичної роботи лише обговорюють, розв'язують практичні завдання, обговорюють проекти та ведуть дискусії.

2. Навчальна робота, як і будь-яка інша, має бути цікавою, різноманітною, що може бути реалізовано в процесі виконання проектів за технологією Веб-квест.

Веб-квест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернет [2, с. 217].

Відповідно до алгоритму створення і виконання Веб-квесту на перший план висувається проблема, що передбачає творче оволодіння знаннями, навичками і вміннями:

- розвиток розумових здібностей;
- засвоєння способів самостійної діяльності.

Робота над Веб-квестом у свою чергу потребує розв'язання проблеми в процесі групової роботи, направляючи роботу учнів у потрібне русло.

Така робота передбачає нестандартну форму проведення занять, під час яких до навчальної діяльності долучаються всі учні. Під час роботи над Веб-квестом відбувається стимулювання навчальної діяльності, інтересу до вивчення предмету, спостерігається реакція з боку учнів. У процесі розв'язання поставлених завдань відбувається засвоєння знань, умінь і навичок за допомогою особистісного досвіду, підтримка високого рівня пізнавального інтересу, залучення власного життєвого досвіду, знань. Під час представлення власного розв'язку завдання учні здійснюють самооцінку навчальної діяльності на підставі критеріїв оцінювання досягнень окремих учнів так і групи. У процесі обговорення розв'язків завдань відбувається аналіз з

подальшою корекцією і контролем за власною діяльністю.

Рис. 1. Алгоритм побудови Веб-квеста

Якщо завдання мають виробничий характер, у процесі їх розв’язання засвоюються способи професійної діяльності, формування відповідальності, обов’язковості, самостійності, застосування одержаних професійних знань у повсякденному житті і виробничих ситуаціях.

Для прикладу наведемо Веб-квест «Від маленької хмаринки до великих хмар»

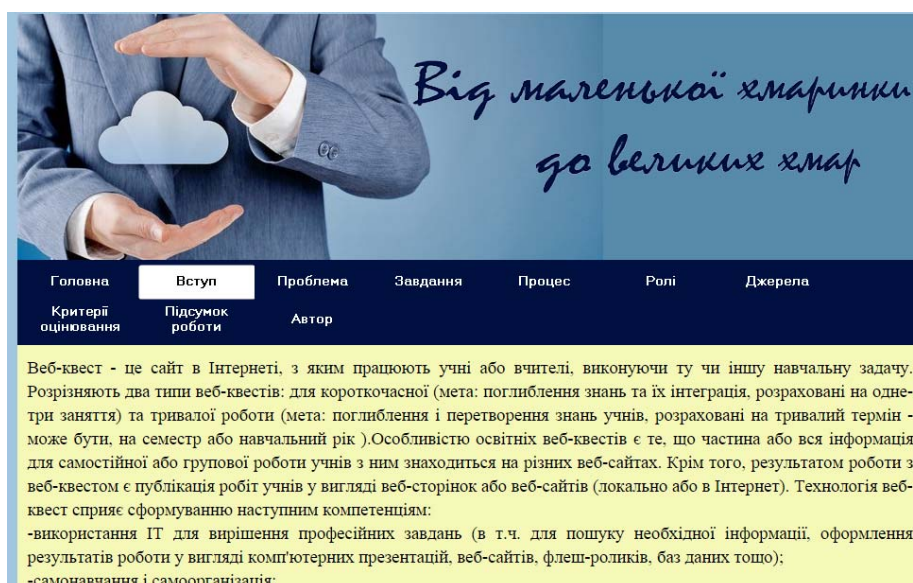

Рис. 2. Веб-сторінка «Вступ» Веб-квеста «Від маленької хмаринки до великих хмар»

З метою стимулювання інтересу щодо вивчення предмету необхідне розуміння його важливості, можливості, доцільності. Наприклад, у процесі виконання Блог-квестів, в яких здійснюється інтеграція технологій Блогу і Веб-квесту. Ця технологія побудована на основі технології блогу, мови HTML, пошуку та використанні безкоштовного Веб-простору.

Чим більше новий матеріал пов’язаний із засвоєнням раніше вивченого, тим він цікавіший для учнів.

Легкий або дуже складний навчальний матеріал не викликає інтересу. Навчання має бути важким, але ж посилюючим.

Чим частіше перевіряється й оцінюється робота учнів, тим цікавіше їм працювати.

З цією метою використовується комп’ютерне тестування, наприклад, тестове завдання з теми «Мікропроцесор» розроблене для тестової системи Test-W2 і дозволяє визначити рівень

засвоєння теоретичного матеріалу з теми «Будова, принцип роботи та основні характеристики центральних мікропроцесорів». Тестові завдання містять запитання, що стосуються основних технічних характеристик *центральных мікропроцесорів: розрядності, тактової частоти, кількості обчислювальних ядер, підтримки технології створення і використання віртуальних ядер, розміру і принципів використання кеш-пам'яті тощо, а також відомостей про внутрішню будову мікропроцесора і порядок опрацювання інформації.*

Програма дозволяє використовувати різні типи запитань, сортує як самі запитання так і порядок відповідей, що дозволяє оцінити знання учнів з більшим ступенем імовірності.

Кількість запитань необмежена, у нашому випадку створений підсумковий тест з 10-ти запитань, для надання відповідей, на які відведено 8 хвилин.

Результати тестування зберігаються в спеціальному файлі, що дозволяє проводити аналіз результатів та корегувати навчальний процес залежно від успішності учнів.

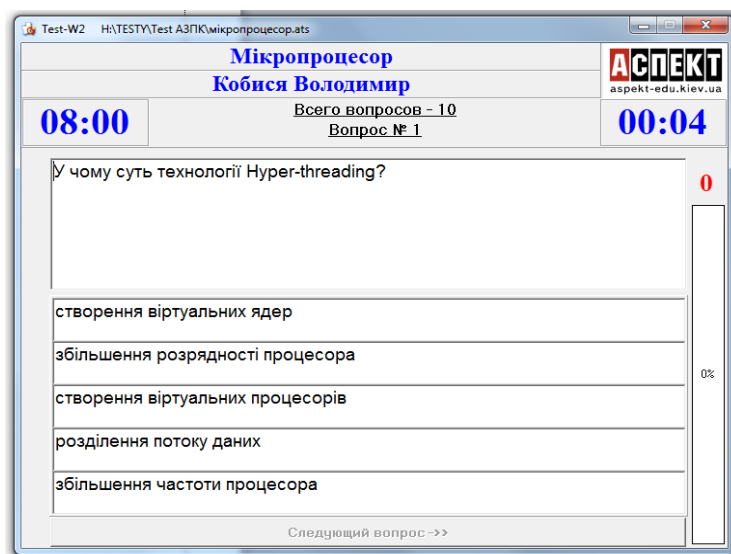

Рис. 3. Вікно програми Test-W2

Таким чином, у навчальному процесі потреби і мотиви формуються на кожному занятті, якщо викладачем використовуються різні методи, форми і засоби навчання, які сприятимуть розвитку творчого мислення, активізації діяльності учнів.

Мотивація діяльності учнів на основі необхідної потреби – завдання викладача, розв’язання якої неможливо вирішити ніякими іншими педагогічними методами.

Формування мотиваційної компетентності учня ПТНЗ забезпечує підвищення якості навчання та професійної компетентності.

Мотиваційна компетентність – універсальна складова мотиваційного компоненту, що виражається в сформованості позитивного емоційного ставлення до процесу учіння і пізнання, усвідомленні мети навчання, в бажанні підвищувати власний освітній рівень, прояві інтересу до навчання; специфічна складова включає мотивацію учнів до підвищення їхнього освітнього рівня з конкретних предметів.

Як свідчить досвід роботи у ПТНЗ, якщо учень добре обізнаний на тому, яку він обрав професію, вважає її перспективною, потрібною на ринку праці, то це й буде стимулювати його до навчання. Дуже часто вивчення іноземної мови також стимулюється потребою в навчанні за кордоном, престижного працевлаштування та ін., тому і є мотивом щодо подолання виникаючих бар’єрів.

Специфічним у процесі формування мотиваційної компетентності є те, що в процесі здійснення виробничого навчання у ПТНЗ, що складає 2/3 загального навчального часу здійснюється формування виробничих умінь і навичок, що є формами прояву здібностей, розуміння виробничих процесів. Під час виконання практичних виробничих завдань з’являється

новий тип знань, що виступає у вигляді виробничої проблеми, яку необхідно не тільки розуміти, а й розв'язати самостійно, дотримуючись певних вимог. У цьому процесі важливим є особиста зацікавленість кожного учня, що і являє його мотиви.

Висновок. Отже, важливою умовою мотиваційної компетентності учнів ПТНЗ є використання в процесі здійснення теоретичного і виробничого навчання зацікавленості щодо професійної діяльності, одержання сучасних знань, умінь і навичок. Особливого значення у формуванні мотиваційної компетентності учнів ПТНЗ відіграє використання ІКТ, які стимулюють інтерес учнів до певних реально існуючих проблем, самостійного пошуку і реалізації самостійно прийнятих рішень, готуючи їх до майбутньої професійної діяльності, формуючи власну мотиваційну компетентність.

Література:

1. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання : інноваційний підхід : навчальний посібник / Р.С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко : за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2012. – 348 с.
3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения // материалы к четвёртому заседанию методологического семинара 16 ноября 2004 г. М., 2004.
4. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Изд-во «Питер», 2000. – 324 с.
5. Панина Т. С. Современные способы активизации обучения : уч. пос. / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова ; под ред. Т. С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 176 с.
6. Хуторской А. В. Современная дидактика. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. / А. В. Хуторской. – М. : Высшая школа, 2007. – 639 с. : ил.

У статті розглядається проблема формування мотиваційної компетентності учнів ПТНЗ, умови, що сприяють її формуванню і підвищенню, розвитку інтересу до навчання в процесі здійснення теоретичного і виробничого навчання. Підвищення мотиваційної компетентності на основі наближення навчання до майбутньої професійної діяльності, що має позитивний вплив на формування конкурентоздатного робітника.

Ключові слова: Блог-квест, Веб-квест, компетентність, мотив, мотиваційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології.

В статье рассматривается проблема формирования мотивационной компетентности учеников ПТУ, условия, способствующие её формированию и повышению, развитию интереса к обучению в процессе осуществления теоретического и производственного обучения. Повышение мотивационной компетентности на основе приближения обучения к будущей профессиональной деятельности, что имеет положительное влияние на формирование конкурентоспособного рабочего.

Ключевые слова: Блог-квест, Веб-квест, компетентность, мотив, мотивационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии.

The article considers problem of formation of motivational competence of vocational school students, the conditions conducive to its formation and improve, develop interest in learning in the process of theoretical and industrial training. Increased motivational competence based approach to training future professional activity that has a positive effect on the formation of competitive labor.

Keywords: Blog-Quest, Web-quest, competence, motivation, competence motivation, information and communication technologies.